

Ko otroka nesejo k pogrebu, gre mati tudi za pogrebom in nese otrokovo zibelko na glavi. Ko so otroka zagrebli, začne mati prav na glas smrt zmerjati s takimi psovkami, da bi smrt ušesa bolele, ko bi jih imela in take psovke slišati mōgla. „Ti grda smrt, ti — kriči — si mi otroka vzela, ki bi bil lahko junak postal in nad Turka šel; ker si mi otroka vzela, grdoba ti, požri še zibelko, da si vse zobe nad njo zlomiš!“ Potem pa je vrgla zibelko na grob in skočila na njo, ter jo togotno tako dolgo z nogami teptala, da se je razdrobila na majhne kosce. — Ta navada nam je pač mil dokaz velike matrne ljubezni!

Da veselo končam svoje predavanje, naj še eno smešno povem od mačje godbe. — Da je dandanes tako imenovana „mačja godba“ (Katzenmusik) bila že pred 200 leti znana, to kaže Valvazor v popisu take godbe pod naslovom „spöttische Musik für Witwer und Witwen, welche wieder heirathen“. Če namreč se je vdovec zopet oženil, so se zbrali ponoči pred hišo njegovo vsi sosede s starimi lonci, ponvami, škafi in kotli in razbijali po njih, — eni so žvižgali, drugi trobili v rogove, in kar so koli mogli, so izvlekli skupaj ter so delali hrup in šunder, da je bilo groza — vse to vdovcu na sramoto, da je svojo ženo pozabil in se je vdrugič oženil. In tako so počenjali vsako noč, dokler se ni pogodil s sosedi za en ali dva čebra vina. Ravno tako mačjo godbo (holdselige Musik) je dobila vdova, ki se je vdrugič možila, če se ni odkupila s pol čebrom vina.

Tako, gospōda moja, bi mogel še dalje in dalje iz bukev Valvazorjevih pripovedovati zabavnih povesti, pa se moram umakniti 4. točki nicojšnega besednega programa. Zato sklenem svoje berilo, — sklenem ga v spominu na 15. dne prihodnjega meseca aprila, ko bode 189 let, kar je Valvazor dokončano knjigo deželnim stanovom Kranjskim posvetil, po p. Marku Sisenenthal „nobilis Carniolus“.

Sklenem ga pa z ono slovensko besedo, s katero je Joshef Sisentschelli\*) slavil „srečni dan“, kateri je „pripeljal Valvazorjeve bukve“ na svet, in ž njim vred danes iz dna svojega srca zakličem:

„Bukve!

Po u' se deshelah letite

Inu Kranje zhast donesite!

## Politične stvari.

### Tiskovna postava v državnem zboru.

Zbornica poslancev je obravnavala 9. dne t. m. predruženje tiskovne postave.

Če je katera postava poprave in pregleda potrebna, gotovo je ta, kajti sedanja tišči ne le opozicijske časnike, ampak njeni raztegljivi paragrafi jeli so presedati že celó liberalcem.

Pri razgovoru o načrtu, ki ga je dotični odsek o preuredbi te postave predložil, so padale besede ostre zoper sedanjo tiskovno postavo, še bolj pa zoper to, kako se ta postava zdaj na različnih krajih izpeljuje.

Prvi se je oglasil sam c. kr. državni pravdnik Lienbacher in razkrival špranje sedanje postave, ter konstatiral, da se v zadnjih 5 letih posebno strogo po nji ravna. Posebno je bičal sedaj tako pogosto in pri-

ljubljeno objektivno ravnanje z listi, zoper katero vredniki in lastniki skoro nimajo pomoči.

„Naj vam povem le en slučaj, je rekel v svojem govoru. V časopisu „Salzburger Chronik“ je stal sledeči članek le pet vrst dolg: „Ogled po Avstriji. S cesarskim patentom od 23. dne t. m. je bil deželni zbor razpuščen in pričele so se priprave za nove volitve. Noben pameten človek pa ne misli, da bo s tem stvar le za las boljša. Nezadovoljneje utegne postati Tirolsko ljudstvo, če ga vedno le k volitvam gonijo, a upogniti se nikakor ne dá.“ — To je bil ves zaseženi članek. In kaj mislite, gospōda, so v teh vrstah izvohali? Policija pride in pravi: V teh petih vrstah je dognano hudodelstvo razžaljenja Veličanstva. (Veselost na desni.) Sodnija tega hudodelstva sicer ni našla, pač pa pregrešek po §. 300 kazenske postave, čeravno bi bilo težavno tudi ta pregrešek najti v onih vrstah.“

Ali niso take besede iz ust državnega pravdnika samega najhujša obsodba sedanjega ravnanja z neprijubljenimi listi?

Končal je svoj govor s sledečimi besedami: „Kakor se upije v gozd, tak prihaja odmev nazaj“ — to je star resničen nemšk pregovor. Glasov, ki v gozd upijejo, je sila mnogo, mnogo jih je, ki to počenjajo z močjo, ne brigaje se za ničesar, s surovostjo, ki je nenavadna. Če pa potem, po takih glasovih razdražen, nasprotnik, ki je bil napaden, se v brambo postavi, pravijo: „to je draženje k sovraštvo in zaničevanju.“ Tisti, ki hočejo, da jim odmev iz gozda ne bo neprijazen, naj se najbolj varujejo, da ne bodo v gozd neprijazno upili. Glasovi pa, ki v gozd kriče, so pogostoma vladni (oficijozni) časniki. Tedaj bi bilo zeló želeto, in jaz sem prepričan, da slavna vlada, če svoje oficijozne liste bolje brzdá, kar tudi zamore, tako da se bodo spodobneje obnašali, — bodo tudi njihovi nasprotniki bolj nepristransko pisali, in da, če oficijozni listi vedno hujskanje, zmerjanje in zasramovanje popusté, bo potem tudi nasprotna stran, ki se častno imenuje opozicijska, ravnala bolje in prijazneje, bolj prizanesljivo.“

Da! pravo je zadel poslanec Lienbacher; njegove besede imajo posebno za nas veljavo, kajti koliko slovenskih listov je že policija pobrala zavolj odgovorov nasprotnim časnikom, ki so jih s svojo nesramnostjo na boj klicali!

Ustavoverni poslanec dr. Fux je med drugim rekel: „Konfiskacije so bile do zdaj le dejanja policijske samovoljnosti (Akt der polizeilichen Willkühr), to je, prav zaušnica po državnih postavah vsakemu zagotovljeni pravici, po kateri sme svojo misel z besedo in pismom svobodno izraziti, za kar je tako sam odgovoren. Tudi ne bo mogel nihče tajiti, da se škoda, ki bi se zgodila listu po neopravičeni zasegi, navadno ne dá popraviti, če prav se utegne dobiti od države kaka odškodnina.“

Prav živo pa je naslikal Moravski poslanec dr. Meznik to, kar trpé Česki listi po sedanji tiskovni postavi. „Ne bom preveč rekel — pravi — če tu javno izrečem, da opozicijsko Česko časnikarstvo, vkljub vsem postavam, ki so bile res v brambo časnikarstvu dane, je do današnjega dne v izjemnem stanu. Mi v Avstriji v svobodnem razvoju nismo dospeli še tako daleč, da bi vsi narodi njeni imeli skupna, splošno pripoznana pravna tla, marveč žalibog! resnica je, da se ne deli pravica vsem strankam enakomerno in da se obstoječa postava ne rabi za vse stranke enakomerno. — Naše temeljne državne postave sicer pravijo, da „pred postavo so vsi državljani enaki“, — pač res le pred postavo; pri izvrševanju postave pa je stvar vsa drugačna. Tudi so nam že z neko zvijačnostjo (Spitzfindigkeit) hoteli dokazati, da imamo vsi enake pra-

\*) O. J. Sisentschelli u se v Šafařiku po Čopu nahaja sledeča noticija: „Jožef Zizenčelli (l. 1688), ein Edelmann aus Krain, den P. Marcus Sisenenthal nennt, ist uns bloss als Verfasser eines krainischen, dem Werke Valvasor's vorgesetzten Gedichtes bekannt.“

vice, al iz tega se ne dá sklepati, da res tudi živimo enake pravice. (Veslost.) V principu smo si pred postavo sicer enaki, al skušnja in resnica je druga.

„Prava nadloga — nadaljuje dr. Meznik — so zdaj zasege (konfiskacije) Českých časopisov. Videli so, da s porotniki ne gre; tudi s prekladanjem pravnih v druge kraje ne gre prav — tedaj ostane le pripomoček „objektivnega ravnanja“, po katerem brez hrupa časnik zasežejo; na ta način suhe (nekrvave) guilotine ga spravijo brez šundra na oni svet in more otroke opozicijskega duha v celih trumah po Betlehemsko. To postopanje so skušali sicer nekako izboljšati in so dovolili, da se prizadeti smejo pritožiti. No, gospôda moja, jaz vam iz svoje lastne skušnje lahko povem, koliko vrednost ima taka pritožba pri konfiskacijah. Že obravnava je navadno odložena na pol dvanajsto uro dopoldne ali na pol šestih zvečer, kedar sodniki ravno že iz pisarnice gredó, in za to odmerijo pol urice ravno še pred odhodom. Po postavi bi se moralo o ugovoru javno obravnavati. Kako pa je to v resnici? Sodišče se sestavi, dotičniki pridejo, predmet obravnave se oznani, — in to je vsa javnost. Potem se vzdigne brž državni pravdnik in predlaga, naj se obravnava tajno zato, ker pri obravnavi se mora brati ugrabljeni članek; če bi se pa članek bral, bi ga nazoči časopisci v svojih poročilih objavili; to pa ne sme biti, tedaj se stavi predlog, naj sodnija ukaže tajno obravnavo. Sodnija odide v svojo sobo, pride nazaj in naznani — se ve da — da se stvar mora tajno obravnavati. Časnikarji morajo zapustiti sodišče in v 10 minutah je novo potrjenje zasege po novi sodnijski razsodbi gotovo.“

„Tout comme chez nous“, ne za las drugače ni pri nas, kakor je dr. Meznik govoril. Pod sedanjim objektivnim ravnanjem tudi slovenski časniki silno trpé; to vedó naši bralci, ki jih tolikokrat ne dobijo v roke.

### Naši dopisi.

V Gorici 11. marcija. — Današnji nedelji pravi naše furlansko ljudstvo „Domènia delliš animiš“, to je „vernih duš nedelja“ — zato, ker po starodavni italijanski navadi postna pridiga 4. nedeljo v postu obravnjuje „vice“. To me spominja, da je nad vrati naše študijske knjižnice zapisano: „Hic mortui praebeant vivis et sapere et vivere“, to je, „Tukaj ponujajo mrtvi živim modrost in življenje.“ \*) Nek dogodek preteklih dni pa zbuja v meni misel, da bi se o marsikaterih mrtvih moralo reči: „Mortui praebeant vivis — insanire.“ (Mrtvi so — nepovoljni — vzrok, da živi norijo.) Ker misel misel budi, naj povem še eno. Nek moj prijatelj, ki je tudi že pol leta med mrtvimi, znal je prav komično pripovedovati ta-le šolski prigodek. Ko je sedanji namestni škof Salcburški, preč. g. dr. D. bil bogoslovski profesor v Gorici, vprašal je (v pastirstvu) nekega Hrvata: „Quid est paráensis?“ Vprašanec, ki menda ni bil prav zraven tisti čas, ko je oná iznašel smodnik in ki je povrh tega tudi nekako jecljal, vzdigne se gravitátno, pokloni se neukretno profesorju in začne smešno-patètično govoriti: „Pa — pa — rae-nésis est.... exhortatio (profesor: brevis...), quae ha-ha-betur in... in... tu — tu — multu mortuorum“ (to je in tumultu mortuorum — je hotel reči). Profesor: „Bone Deus!“... „in tumulatione“ — „dic!“ Da bi bil zdaj — čez 25 let — preč. g. profesor pri nas, — moral bi se prepričati, da je Hrvat (učenec) prav govoril: tu pa tam se res pripeti, da zarad mrtvih nastane kak — „tu-

multus“.\*) Vse to me pelje na novi Goriški „mirodvor“ blizu Solkana. (Da bi bil jez jezikoslovec, rekel bi, da „mirodvor“ pomenja: Bodite dvorljivi in pustite mrtve v miru.) Prihodnji teden se bodo oddajala po dražbi razna dela na tem novem našem pokopališču. — Dne 9. t. m. so se začele obravnave s porotniki pri tukajšnji okrožni sodniji. Hudodelstva so: hudovoljni zažig, goljufija in ponarejanje bankovcev. Razen enega so vsi zatoženci Slovenci. — Kmetijska družba bode imela 15. t. m. (v Gorici) občni zbor. — Vinorejsko društvo Brisko je razdelilo med društvenike 12.000 trti in 700 sadnih dreves. 8. dne t. m. je imelo (v Gorici) svoj občni zbor, katerega se je udeležilo lepo število posestnikov. — „Pozzi neri“ so pri nas zdaj na dnevnem redu, to je, trebila se bodo stranišča sè sesalko. En sod so — ko je bila te dni prva poskušnja — napolnili v 3 minutih. Smradu ni čisto nobenega. „Roba“ se bo hranila v podzemeljskih prostorih, ki si jih je dala dotična družba napraviti blizu Stračic. S 15. prih. meseca se bode začelo po vsem mestu izpraznovanje stranišč po novem, pnevmatičnem sistemu. Naši kmetje še zmeraj majajo z glavo; bojé se, da bode poljska zabela — kupovana od družbe — predraga. — V Gorici je bilo preteklo leto novo zidanih 18 hiš, 38 poslopij pa popravljenih, zvišanih ali zdaljšanih. — Od 4. aprila do 12. maja bo na Goriškem rekrutovanje. — V gostilnici pri Fajfer-ji so našli te dni 5 človeških kostnjakov, katerih eden je neki prav velik (Hej! „Deutsche Wissenschaft“?! Tu je gotovo nekaj predzgodovinskega! „Stein- oder Eisenzeit“ brez dvoma.) Da bi bilo tam kedaj pokopališče, ni mi znano iz Goriške zgodovine. Pokopališče — opuščeno, če se ne motim, leta 1767. ali 1768. — je bilo precej daleč od F., okoli cerkve sv. Antona. — V Panovcu (proti izhodu od mesta) so neki prekanjeni sleparji opeharili 3 kmete za 200 gold. Povabili so jih, da naj gredó čakati zaklada, pa rekli, da morajo položiti na tisto mesto, kamor ima h—č pozneje zaklad prinešiti, 200 gold. Ta znesek so bili goljufi odmenili sebi. Zastran tega teče zdaj pravda. — Vreme imamo dovolj mrzlo in burja vsako toliko prav ostro brije. Vendar pa tu pa tam že katero drevo v zavetnem cvete.

Iz Železnikov 10. sveč. — 5. dne t. m. smo imeli pri nas volitev občinskega starešinstva; za župana je bil izvoljen gosp. Anton Globočnik, fužinar in posestnik, za 1. svetovalca gosp. Jožef Levičnik, učitelj in fužinar, za 2. svetovalca pa gosp. Jožef Košmelj, posestnik in mesar.

Iz Idrije 10. sveč. — Koliko škode rastlinstvu in živalstvu so že dosihmal sopári živega srebra nam in naši okolici prizadeli, to vedó bralci „Novic“ že iz večletnih tožeb, ki se glasijo iz našega kraja. Tožili smo in prosili pomoči, pa dosihmal brez vspeha; zdaj je, hvala Bogu, vendar enkrat predrla naša prošnja v vladnih Dunajskih krogih in c. kr. ministerstvo kmetijstva združeno z ministerstvom notranjih uprav je ukazalo temeljito preiskovanje, kako bi se tej škodljivosti v okoliščini prišlo. Začele se bodo te preiskave prihodnjega maja meseca. Če se je iznašlo, da se z elektriko pisma pišejo in vodeni sopar vozove in ladije goni, mislimo, da ne bo posebne modrosti treba, ravnati soper živega srebra tako, da ne ostrupenijo oko-

\*) Parênesis je kratek govor pri pogrebih, porokah in drugih prilikah. Naš vprašanec je hotel reči, da parenesis je govor pri pokopavanju mrličev, pa namesti „pokopavanji“ (tumulatio) je rekel pri „hrupu“ (tumultus). V besedi „hrup“ je dovtip — ne gledé na to, da odgovor ni bil natančen.

\*) Po svojih delih, po svojih spisih — namreč.